

УДК 351:378

Олійник В.В.,

к.пед.н., докторант

ДВНЗ "Університет менеджменту освіти"

ПІДГОТОВКА УПРАВЛІНЦІВ В СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Анотація. Проведено аналіз організаційно-правових основ державного управління розвитком післядипломної освіти України. Розкрито базові положення сучасної провідної концепції післядипломної освіти. Визначено стан розробленості наукових підходів щодо підготовки управлінців в системі післядипломної освіти, забезпечення їх взаємодії з елементами зовнішнього середовища навчальних закладів в умовах трансформації системи державного управління в Україні.

Ключові слова: взаємодія, державне управління, концепція, підвищення кваліфікації, післядипломна освіта, управлінець.

Олейник В.В.,

к.пед.н., докторант ДВНЗ

"Університет менеджмента образования"

ПОДГОТОВКА УПРАВЛЕНЦЕВ В СИСТЕМЕ ПОСЛЕДИПЛОМНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В УСЛОВИЯХ ТРАНСФОРМАЦИИ ГОСУДАРСТВЕННОГО УПРАВЛЕНИЯ

Аннотация. Проведен анализ организационно-правовых основ государственного управления развитием последипломного образования Украины. Раскрыты базовые положения современной ведущей концепции последипломного образования. Определено состояние разработанности научных подходов по подготовке управленцев в системе последипломного образования, обеспечение их взаимодействия с элементами внешней среды учебных заведений в условиях трансформации системы государственного управления в Украине.

Ключевые слова: взаимодействие, государственное управление, концепция, повышение квалификации, последипломное образование, управленец.

Vladimir V. Oleinik,

Ph.D. in education, doctoral, University Education Management

PREPARATION MANAGERS IN POST-GRADUATE EDUCATION IN TRANSFORMING PUBLIC ADMINISTRATION SYSTEM

Annotation. Summarizes the organizational and legal framework of postgraduate education in Ukraine. Reveals the basic tenets of modern leadership concepts postgraduate education. The condition is elaborated scientific approaches to training managers in post-graduate education, ensuring their interaction with the elements of the environment of educational institutions in terms of transformation of public administration in Ukraine.

In education, one of the main requirements at the present stage of social development is to carry out changes to the formation of new priorities for training, education of the

individual throughout life, which would facilitate the preparation of management in education to consciously and continuously improve their skills. Ability to implement appropriate tasks provided in post-graduate education.

An analysis of research on training managers in education suggests that the training of the modern manager is a set of closely related components. Research the designated area were conducted in the following areas: methodology and technological approaches to training managers in the education system; methods and techniques of training managers in the education system; formation willingness of managers in education to the profession; culture of the research and analysis of managers in the education system; formation of legal competence; Development of an experimental model of training.

In the study, when forming a model of training managers in the education system to work with NGOs in terms of postgraduate education is the fundamental methodology and technological approaches to training managers in education, methods of project management of the research culture through permanent data analysis and correction of practical cooperation managers in education and community organizations, analysis and internal organization of professional communication in the organization, formation of legal competence, communicative skills of managers in the education system.

Analyzed the content of scientific research on training managers in education and other activities showed that, despite significant improvements existing fundamental developments and proposals for training managers in education, in particular, the question of their training in cooperation with NGOs need extra attention that in the modern development of public administration in Ukraine negatively affect management facilities, including postgraduate education.

Keywords: interaction, public administration, concept, training, postgraduate education, manager.

Вступ. Необхідність забезпечення збалансованого розвитку вітчизняної економіки зумовлює актуальність формування нових підходів з вдосконалення управління системою підготовки кадрів, її ефективного функціонування. Забезпечення результативності реформ, спрямованих на економічне зростання України та її інтеграцію у світове співтовариство вимагає якісних змін людського фактора, а також умов його відтворення. Розвиток продуктивних сил змінює роль інформації й знань в умовах переходу до суспільства постіндустріального типу, що неможливо без забезпечення інноваційного розвитку особистості. В такій ситуації висувуються нові вимоги до системи освіти, відтворення кваліфікованих кадрів, відповідно до потреб сьогодення.

Система підготовки кадрів зазнає суттєвих змін під впливом не лише структурних зрушень, які відбуваються в Україні, але й загальних тенденцій постіндустріального суспільного розвитку. Для забезпечення відповідності потребам сьогодення, фахівці мають навчатися протягом всієї трудової діяльності. Ефективна організація відповідної системи підготовки кадрів, її фінансово-економічний механізм, форми і методи державного управління нею, підвищення ефективності її функціонування виступають ключовими проблемами, що потребують обґрунтування.

Необхідно зазначити, що наука державного управління напрацювала значний теоретичний й методологічний доробок. Різні аспекти державного

управління суспільним розвитком та освітою як його складовою здійснений такими науковцями, як Г.Балихіним, Н.Багаутдіновою, В.Бесчастним, В.Гамаюновим, О.Дацієм, В.Дорофієнком, Г.Кологрєєвим, М.Корецьким, В.Пілюшенком, О.Поважним, В.Сиченком та ін. Разом із тим, аналіз досліджуваної проблематики дає змогу стверджувати, що найменш розробленими є підходи щодо розв'язання проблеми, пов'язаної з підготовкою управлінців в системі післядипломної освіти на державному рівні.

Метою статті є проведення аналізу та визначення стану розробленості наукових підходів щодо підготовки управлінців в системі післядипломної освіти, забезпечення їх взаємодії з елементами зовнішнього середовища навчальних закладів в умовах трансформації системи державного управління в Україні.

Виклад основного матеріалу. У сфері освіти однією з головних вимог на сучасному етапі суспільного розвитку є проведення змін, спрямованих на формування нових пріоритетів навчання, виховання особистості протягом усього життя, які б сприяли підготовці управлінців в системі освіти до свідомого і постійного підвищення свого професійного рівня. Можливість реалізації відповідних завдань забезпечується в системі післядипломної освіти.

Організаційно-правові основи післядипломної освіти базуються на положеннях Конституції України, Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 рр., Законах України «Про освіту», «Про професійно-технічну освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про вищу освіту»; указах Президента України «Про додаткові заходи щодо підвищення якості освіти в Україні» та «Про забезпечення подальшого розвитку вищої освіти в Україні»; Положенні про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту); державних стандартах освіти; нормативно-правових актах чинного законодавства України з питань освіти і науки, а також враховують міжнародний досвід управлінського та інформаційно-технологічного забезпечення окремих напрямів професійної діяльності.

В сучасних умовах суспільного розвитку післядипломна педагогічна освіта вирішує важливу соціальну, економічну і культурну проблему, а саме: сприяє підвищенню професійної культури, професіоналізму фахівця, завдяки чому він стає конкурентоспроможним протягом усього життя, а його діяльність загалом здатна забезпечувати якісну підготовку майбутніх спеціалістів для будь-якої галузі суспільного життя [7, с. 15].

У комплексній концепції післядипломної освіти визначають безперервну освіту як двоетапний процес, що складається з процесу формування особистості фахівця, який відбувається під час первинної підготовки у вищому навчальному закладі, а також процесу розвитку різних аспектів особистості, що здійснюється в системі післядипломної освіти [6].

В основі сучасної провідної концепції післядипломної освіти має бути цілісний розвиток і збагачення загальної культури фахівця, що містить як професійні, так і особистісні якості, його потреби, інтереси, можливості адаптуватися та ефективно діяти у динамічних умовах сьогодення. Тому сьогодні пріоритетним завданням післядипломної освіти має стати погодження соціально-цільового і особистісно орієнтованого компонентів навчання [5].

Можна стверджувати, що післядипломна освіта є постійно діючою ланкою в національній системі безперервної освіти, що має забезпечувати фахове вдосконалення спеціалістів, індивідуальне самостійне навчання людини незалежно від віку.

Післядипломна освіта створює умови для забезпечення безперервності та наступності освіти і включає перепідготовку (отримання іншої спеціальності на основі раніше здобутого освітньо-кваліфікаційного рівня та практичного досвіду); спеціалізацію (набуття особою здатностей виконувати окремі завдання та обов'язки, які мають особливості в межах спеціальності); підвищення кваліфікації (набуття особою здатностей виконувати додаткові завдання та обов'язки в межах спеціальності); стажування (набуття особою досвіду виконання завдань та обов'язків певної спеціальності).

У межах дослідження зупинимося на таких категоріях, як підвищення кваліфікації, а також спеціальна магістерська підготовка управлінців в системі освіти. Підвищення кваліфікації є навчанням після отримання працівником загальної та професійної освіти, спрямоване на послідовну підтримку та удосконалення його спеціальних знань, умінь і навичок [2]. Сучасні програми щодо підвищення кваліфікації ставлять за мету навчити управлінців в системі освіти самостійно мислити, вирішувати комплексні питання, застосовувати підприємницький підхід до розв'язання проблем, до формування уміння працювати в команді. Вони забезпечують можливість здобувати знання, що виходять за рамки посади та викликають бажання вчитися надалі.

В Україні підвищенням кваліфікації управлінців в системі освіти опікуються інститути післядипломної освіти. Аналіз навчально-тематичних планів курсів підвищення кваліфікації управлінців у системі освіти показав, що вони складаються з таких розділів: фахова підготовка; функціональна підготовка; гуманітарна підготовка; індивідуально-творча робота; контрольні-оцінювальні заняття. До розділів «функціональна підготовка» та «гуманітарна підготовка» включено теми, які забезпечують вплив на розвиток професійної культури та професійної самосвідомості. У розділі «функціональна підготовка» також пропонується обговорення філософсько-методологічних основ підготовки, особистісної орієнтації навчально-виховного процесу, концепцій розвитку освітнього закладу та профілізації старшої школи, передбачається вивчення психології

управління. Розділ «Фахова підготовка» складається з науково-теоретичного і методичного блоків та спецкурсів, факультативів і практикумів за вибором. Науково-теоретичний блок включає модулі у відповідності до компетенцій управлінців в системі освіти, які зумовлюють високий рівень їх професіоналізму, зокрема: «менеджмент в освіті», «менеджмент організацій», «стратегічний менеджмент», «маркетинг в освіті», «фінансовий менеджмент», «управління персоналом», «культура організації», «менеджмент інновацій», «науково-методичний супровід розвитку закладу», «управління якістю освіти». Методичний блок спрямований на висвітлення особливостей вивчення навчальних предметів з урахуванням вимог державних стандартів, комп'ютеризації навчально-виховного процесу, профілізації. Спецкурси, факультативи і практикуми за вибором дозволяють враховувати особливості навчальної групи слухачів курсів підвищення кваліфікації.

За результатами проведеного аналізу можна констатувати, що підготовка управлінців в системі освіти до роботи з громадськими організаціями не є пріоритетним напрямком в системі підвищення кваліфікації.

Потребує уточнення сутність понять «управлінець в системі освіти». Термін «управління» використовується також у державних та громадських організаціях, де намагаються досягти мети при мінімальних витратах з максимумом ефективності. А тому науковий статус даного поняття має різні професійні модифікації. Для економістів – це чинник виробництва нарівні з працею і капіталом; для адміністраторів – система влади і організації, що регулює відносини між керівником і підлеглим; для соціологів – елемент структури суспільства і системи соціальних статусів.

Необхідно зазначити, що кожний керівник освітнього закладу, здійснюючи управлінські функції, забезпечуючи ефективну життєдіяльність освітнього закладу, домагаючись позитивного кінцевого результату, – виступає в ролі управлінця. Тому цілком закономірно постає питання щодо підготовки управлінців в системі освіти. При цьому управлінець повинен мати переважно спеціальну професійну підготовку, здатний творчо здійснювати професійну управлінсько-педагогічну діяльність, безперервно розвиваючись і самореалізовуючись в ній як індивідуальність. Тому управлінець в системі освіти є професією, що потребує особливої підготовки, базової професійної освіти. Сьогодні, крім знань в галузі психології, педагогіки, управлінець в системі освіти має опанувати методику цілісної управлінської діяльності, тобто бути професійно підготовленим до управлінської діяльності. Цілком слушно, що її здійснює велика кількість навчальних закладів України, як державної, так і недержавної форм навчання.

Увага науковців щодо теоретичних і методологічних засад підготовки управлінців в системі освіти спрямована на визначення

особливостей її змісту, психолого-педагогічних і дидактичних умов оволодіння професійною діяльністю [1; 3; 4].

Аналіз стану підготовки управлінців в системі освіти показав, що ліцензію на підготовку магістрів зі спеціальності «Управління навчальним закладом» мають вищі навчальні заклади України IV рівня акредитації.

Серед головних принципів формування змісту підготовки управлінців в системі освіти необхідно виділити: відповідність суспільним потребам; єдність за своєю структурою змісту підготовки управлінців на різних рівнях формування.

Аналіз змісту програм підготовки управлінців в системі освіти дав змогу виявити, що загалом вони враховують необхідність виконання функцій управління (організаційно-виконавчих, мотиваційно-цільових, інформаційних, регулятивних, аналітичних, планово-прогностичних, діагностичних, контрольних), які забезпечують ефективність професійної діяльності управлінців в системі освіти. Проте необхідно констатувати, що в змісті навчальних програм переважно відсутні дисципліни, що спрямовані на підготовку управлінців в системі освіти до роботи з громадськими організаціями, без яких процес управління освітнім закладом не може бути ефективним.

Аналіз наукових досліджень щодо підготовки управлінців в системі освіти свідчить про те, що підготовка сучасного управлінця є комплексом тісно пов'язаних складових. Наукові дослідження означеної галузі були проводяться за такими напрямками: методологія та технологічні підходи до організації професійної підготовки управлінців в системі освіти; методи та методики підготовки управлінців в системі освіти; формування готовності управлінців в системі освіти до професійної діяльності; формування дослідницької культури та аналітичної діяльності управлінців в системі освіти; формування правової компетентності; розробка експериментальної моделі професійної підготовки.

За результатами аналізу, науковцями розкрито сутність та зміст понять «функціональна компетентність управлінців в системі освіти», «професійна мобільність управлінців в системі освіти», теоретичні засади професійної підготовки майбутніх управлінців в системі освіти; визначено умови, що забезпечують ефективність застосування методик у професійній підготовці майбутніх управлінців в системі освіти, умови реалізації підготовки майбутніх керівників галузі державного управління до діалогової комунікації в системі післядипломної освіти, умови формування функціональної компетентності управлінців в системі освіти до здійснення контрольних-діагностичних функцій; сутність, функціональну структуру і специфіку феномена управлінського спілкування майбутніх управлінців; якості особистості, необхідні для реалізації принципу гуманізму в діяльності управлінця, структуру концептуальної моделі культури професійного спілкування управлінця, структуру професійної надійності

спеціаліста, критерії і показники ефективності професійної підготовки з інформаційних технологій майбутніх управлінців в системі освіти; виявлено основні етапи розвитку професійної підготовки управлінців та соціально-економічні чинники, які впливають на їх професійну підготовку і діяльність; розроблено експериментальну модель підготовки майбутніх управлінців в системі освіти до професійної діяльності в умовах інноваційного середовища, систему науково-методичного забезпечення процесу вдосконалення професійно-педагогічної підготовки, методичне забезпечення процесу підготовки державних службовців до аналітичної діяльності, діагностику та технологію формування професійної надійності у майбутніх спеціалістів в сфері «людина-людина», діагностику порогів сформованості правової компетентності майбутніх управлінців в системі освіти, теоретико-методологічні засади та методику формування основ професійного спілкування майбутніх управлінців; зміст, форми і методи формування готовності менеджерів освіти до професійної діяльності в полікультурному навчальному середовищі; зміст і структуру підготовки управлінців в системі освіти, що представляє собою систему професійно спрямованих понять і уявлень про основи діяльності колективу і міжособистісні стосунки в ньому; охарактеризовано рівні сформованості дослідницької культури майбутніх управлінців.

В рамках дослідження при формуванні моделі підготовки управлінців в системі освіти до роботи з громадськими організаціями в умовах післядипломної освіти ґрунтовними є методологія та технологічні підходи до організації професійної підготовки управлінців в системі освіти, методи проектного управління, формування дослідницької культури через перманентний аналіз даних та корекцію практичної взаємодії управлінців в системі освіти і громадських організацій, аналітична діяльність, організація внутрішнього професійного спілкування в організації, формування правової компетентності, комунікативних умінь управлінців в системі освіти.

Висновок. Таким чином, проведений аналіз змісту наукових досліджень з проблем підготовки управлінців в системі освіти та інших напрямів діяльності показав, що, не зважаючи на наявний вагомий доробок ґрунтовних розробок та пропозицій щодо підготовки управлінців в системі освіти, зокрема, питання їх підготовки до співпраці з громадськими організаціями потребують додаткової уваги, що в умовах сучасного розвитку системи державного управління в Україні негативно впливає на управління закладами, зокрема післядипломної освіти.

Використані джерела інформації:

1. Волкова Н.П. Управлінська підготовка майбутніх економістів: педагогічний аспект / Н.П. Волкова // Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти. – Харків: НГУ «ХПІ», 2002. – Ч. 2. – С. 194–200.

2. Даниленко Л.І. Оновлення змісту та організаційної структури навчання керівних кадрів в інституті підвищення кваліфікації / Л.І. Даниленко // Директор школи. – 2000. – № 18 – С. 1–2.
3. Дзвінчук Д.І. Методичні рекомендації з проведення самостійної та індивідуальної роботи зі студентами та слухачами магістратури спеціальності «Державна служба» в умовах інтенсифікації навчання / Д.І. Дзвінчук. – Івано-Франківськ : Місто НВ, 2007. – 92 с.;
4. Кредісов А.І. Менеджмент для керівників / А.І. Кредісов, Є.Г. Панченко, В.А. Кредісов. – К. : Т-во «Знання», КОО, 1999. – 556 с.
5. Огаренко В.М. Зміна парадигми державного управління та моделі управління вищою освітою / В.М. Огаренко // Держава та регіони. - 2004.- №1.- С. 75-80.
6. Пуцов В. І. Післядипломна педагогічна освіта як система / В. І. Пуцов // Освіта на Луганщині. – 2004. – № 1. – С. 8–10.
7. Сиченко В.В. Управління навчальними закладами професійно-технічної освіти на державному рівні / В.В. Сиченко // Наук. вісник Академії муніц. управління: Серія «Управління» [зб. наук. пр.] / [За заг. ред. В. К. Присяжнюка, В. Д. Бакуменка]. – К. : ВПЦ АМУ, 2009. – Вип. 2 (8). – С. 110–120.
8. Швидун В. М. Форми та зміст підвищення кваліфікації педагогів загальноосвітніх навчальних закладів України в контексті політичних, економічних та соціальних трансформацій / В.М. Швидун // Нива знань. – 2006. – № 1. – С. 12–16.

References:

1. Volkova, N.P. (2002), “Management training of future economists pedagogical aspect”, Problemy ta perspektyvy formuvannia natsional'noi humanitarno-tekhnichnoi elity, vol. 2, pp. 194–200.
2. Danylenko, L.I. (2000), “Update the content and organization of training for senior staff at the Institute of Higher education”, Dyrektor shkoly, vol. 18, pp. 1–2.
3. Dzvynchuk, D.I. (2007), *Metodychni rekomendatsii z provedennia samostijnoi ta indyvidual'noi roboty zi studentamy ta slukhachamy mahistratury spetsial'nosti «Derzhavna sluzhba» v umovakh intensyfikatsii navchannia* [Guidelines to conduct an independent and individual work with students and students magistrate specialty "Public Service" in the intensification of training], Misto NV, Ivano-Frankivs'k, Ukraine.
4. Kredisov, A.I., Panchenko, Ye.H. and Kredisov, V.A (1999), *Menedzhment dlia kerivnykiv* [Management for executives], T-vo «Znannia», Kyiv, Ukraine.
5. Oharenko, V.M. (2004), “Changing paradigms and models of governance of higher education”, Derzhava ta rehiony, vol. 1, pp. 75-80.
6. Putsov, V. I. (2004), “Graduate teacher education as a system”, Osvita na Luhanschyni, vol. 1, pp. 8–10.
7. Sychenko, V.V. (2009), “Management schools of vocational education at the state level”, Nauk. visnyk Akademii munits. upravlinnia: Seriiia “Upravlinnia”, vol. 2 (8), pp. 110–120.
8. Shvydun, V. M. (2006), “Form and content of the training of teachers of secondary schools Ukraine in the context of political, economic and social transformations”, Nyva znan', vol. 1, pp. 12–16.

Рецензент: Драган І.О., д.держ.упр., с.н.с.